

Маргарита Лимар

Науковий керівник – д. політ. наук Шевчук О. В.,
Чорноморський державний університет ім. П. Могили

ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ УКРАЇНСЬКО- АМЕРИКАНСЬКИХ ВІДНОСИН НА ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТТЯ

У статті зазначаються основні підходи до формування відносин між Сполученими Штатами та Україною на початку ХХІ століття. Особлива увага приділяється питанню дослідження магістральних напрямків співпраці між державами на сучасному етапі, які частково формуються під впливом політики “перезавантаження” відносин між США та Росією. Надаються загальні рекомендації для України, які сприятимуть покращенню відносин із США.

The article deals with the main approaches to the formation of relations between the United States and Ukraine at the beginning of the XXI century. Particular attention is paid to the study of main areas of cooperation between states at present moment, some of which are influenced by the policy of “resetting” relations between the U.S. and Russia. In research it is offered general recommendations for Ukraine for improving relations with the United States.

В статье указываются основные подходы к формированию отношений между Соединенными Штатами и Украиной в начале XXI века. Особое внимание уделяется вопросу исследования магистральных направлений сотрудничества между государствами на современном этапе, которые частично формируются под влиянием политики “перегрузки” отношений между США и Россией. Предоставляются общие рекомендации для Украины, которые будут способствовать улучшению отношений с США.

Від часу проголошення незалежності України українсько-американські відносини розвивалися під впливом двох трендів: ідеологічного та прагматичного. Ідеологічний був пов’язаний з відомою

тезою про ключову геополітичну роль України, сформульованою свого часу американським дослідником З. Бжезинським, який зазначав, що запобігання поверненню України в орбіту Російської Федерації – це гарантія проти відновлення імперського статусу Москви, тому провідна роль Сполучених Штатів на пострадянському просторі вимагає докласти зусиль з метою утримання України у своїй сфері впливу, для її зміцнення та просування інтересів на міжнародній арені. Проте, зважаючи на переорієнтацію зовнішньополітичних векторів США починаючи з 2001 року, події Помаранчевої революції в Україні, “перезавантаження” відносин між США та Росією, можна говорити про розвиток більш прагматичного підходу до розбудови відносин між Україною та Сполученими Штатами, який полягає не лише в тісній співпраці, але й у спробах США “використати” Україну для досягнення своїх геополітичних цілей, зокрема в аспекті співпраці з Росією. Україна має приділити особливу увагу дослідженню взаємовигідних відносин із США з метою їх подальшого розвитку та правильної розстановки власних зовнішньополітичних пріоритетів, не оминаючи фактори, які впливають на них, враховуючи особливості реорганізації сил на міжнародній арені.

Проблема двосторонніх відносин США та України знайшла своє відбиття у роботах значної кількості політологів як зарубіжних, так і вітчизняних, серед яких вже згадуваний американський науковець-геостратег З. Бжежинський, який досліджував зовнішню політику Сполучених Штатів та вагомість українсько-американського партнерства; група українських експертів з Міжнародного центру перспективних досліджень (МЦПД) під проводом А. Гетьманчук, яка розглянула основні аспекти взаємовідносин України та США та виробила практичні рекомендації щодо їх покращення [4]; українські дослідники Д. Лакішик [2], сферою інтересів якого виступають трансатлантичні відносини, та Г. Мерніков [3], який присвятив увагу вивченню особливостей формування зовнішньої політики США останніх та найближчих років, а також наслідки для України від “перезавантаження” відносин між США та РФ.

Відносини США та України – це відносини провідного глобального гравця і важливої регіональної країни Центрально-Східної Європи. Динаміка їхнього розвитку постійно коливається, оскільки залежить від цілої низки чинників, передусім від пріоритетів та активності США на європейській арені, а також від позицій України в пострадянському регіоні. Стратегічну основу українсько-американського партнерства було задекларовано 1996 року, а також у квітневій (2005 року) Заяві Президентів і грудневій (2008 року) Хар-

тії Україна – США. З точки зору дослідників МЦПД об’єктивний аналіз розвитку відносин свідчить про певну віртуальність або символічність характеру цих відносин, який не підкріплено вагомими політичними рішеннями та відчутною економічно-інвестиційною динамікою.

Починаючи з 2010 року на офіційному рівні український напрям американської зовнішньої політики дедалі частіше розглядається крізь призму курсу на “перезавантаження” відносин США та РФ, що відображено, зокрема, у доповіді Д.Рассела, керівника відділу у справах України, Росії, Білорусі і Молдови Державного департаменту США: “Україна і її відносини зі Сполученими Штатами Америки” (“Ukraine and Its Relations with the United States”). У зверненні до Конгресу американський дипломат зазначив: “Були спекуляції, що зусилля адміністрації Б. Обами з покращення відносин з Росією будуть якимось чином загрожувати інтересам України. Це не було й не буде правдою. Відновлюючи відносини з Росією, ми знову підтвердили суверенітет України та її сусідів. Ми не вважаємо, що партнерство з однією країною повинно здійснюватися на шкоду іншій. Наша головна мета – стимулювати перехід до миру, де багато партнерів, світу, де держави – односторонці можуть робити спільну справу. Сильна та незалежна Україна – це добре для Росії, добре для регіону й добре для всього світу” [1].

Держдепартамент США визначив п’ять ключових пріоритетів у відносинах з Україною, які є складовою Стратегії національної безпеки Б.Обами [3, 136]: 1) співпраця у сфері контролю за нерозповсюдженням ядерних матеріалів та технологій, партнерство у рамках Глобальної ініціативи по боротьбі з ядерним тероризмом; 2) реформування енергетичного сектору; 3) відновлення співпраці України з Міжнародним валютним фондом; 4) сприяння інвестиціям приватного сектору США в українську економіку (одним з пріоритетів є атомна енергетика України); 5) закріплення двостороннього співробітництва, визначеного положеннями американсько-української Хартії про стратегічне партнерство, виконання завдань у рамках Комісії НАТО – Україна та щорічної національної програми, незалежно від планів України щодо членства в Північноатлантичному альянсі.

Г. Мерніков, вчений секретар РФ НІСД, зазначає, що на відміну від попередників, адміністрація Б. Обами не розглядає Україну в якості геополітичної противаги домінуванню РФ на пострадянському просторі. Дослідник наголошує на тому, що США фактично знято з порядку денного питання вступу України до НАТО, а го-

ловну увагу Державний департамент зосередив на питаннях ядерної безпеки, роззброєнні та контролі над озброєннями, збереженні співпраці України з міжнародними фінансовими організаціями. З точки зору Г. Мернікова, однією зі складових “перезавантаження” відносин між Кремлем та Білим Домом є реалізація сценарію “Великої угоди” (“Big Bargain”), яка означає фактичну “відмову” США від України та Грузії на користь Росії, в обмін на багатопланову допомогу в Афганістані та Ірані [3, 136]. Директор Інституту світової політики А. Гетьманчук, поділяючи точку зору експерта, погоджується, що за вищезокресленим сценарієм Україна розглядається “партнерами по перезавантаженню” в якості своєрідної “розмінної монети” у вирішенні власних прагматичних завдань [4, 59].

На думку українських дослідників одним зі шляхів убезпечення позиції України на міжнародній арені є курс на позаблоковість, який було оформлено прийняттям в цілому як Закону України Постанови Верховної Ради України “Про Заяву Верховної Ради України про надання Україні реальних гарантій безпеки” (№2431-VI, 6 липня 2010 року) [6]. Звертаючись до вищих законодавчих органів Російської Федерації, Великої Британії, США, КНР та Французької Республіки, парламент України вбачає доцільність оновленого втілення положень Будапештського меморандуму шляхом прийняття окремого документа, який містив би інструментарій, що гарантуватиме надійну відповідь на сучасні виклики національної безпеки України.

Підбиваючи підсумки, ми хотіли б зазначити, що Україна має віднайти власний шлях до зміцнення відносин із США, визначивши власні геополітичні орієнтири, створивши привабливі умови для американських інвестицій під президентські гарантії, викорінюючи тіньову економіку та корупцію, підвищуючи соціальні стандарти в державі, та загалом працюючи над власним іміджем. Лише за умов зміцнення зсередини, Україна отримує можливість виступати як гідний геополітичний гравець, підтримуючи партнерські відносини із такими силовими центрами як Сполучені Штати.

Список використаних джерел та літератури:

1. Виступ на слуханнях у Конгресі США Деніела Расселла, Керівника відділу у справах України, Росії, Білорусі і Молдови: “Україна і її відносини зі Сполученими Штатами Америки” 16.03.2010 р. [Електронний ресурс] // Посольство Сполучених Штатів Америки. – Режим доступу: <http://ukrainian.ukraine.usembassy.gov/uk/russell-testimony.html>. – Назва з екрана

2. Лакішик Д. Особливості Українсько-американських відносин: до аналізу проблеми [Текст] / Д. Лакішик // Вісник Київського національного університету. – 2004. – № 74-76. – С. 149-153.

3. Мерніков Г. “Перезавантаження” відносин США та РФ: наслідки для України [Текст] / Г. Мерніков // Стратегічні пріоритети. – 2010 р. – № 4 (17). – С. 130-138.

4. Нова зовнішня політика України: погляди аналітиків [Текст] / А. Гетьманчук, К. Зарембо, С. Солодкий та ін. – К. : Міжнародний центр перспективних досліджень, Інститут світової політики, 2010. – 164 с.

5. Політичні відносини між Україною та США [Електронний ресурс] // Посольство України в Сполучених Штатах Америки. – Режим доступу: <http://usa.mfa.gov.ua/ua/ukraine-us/diplomacy>. – Назва з екрана

6. Постанова Верховної Ради Про Заяву Верховної Ради України про надання Україні реальних гарантій безпеки [Текст] // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2010. – N 39. – С. 519.